

**Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Nya hållbara ekonomiska modeller
(förberedande yttrande)**

(2018/C 081/08)

Föredragande: **Anne CHASSAGNETTE**

Medföredragande: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Remiss	Europeiska kommissionen, 7.2.2017
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktions-sätt
Ansvarig facksektion	Underkommittén Nya hållbara ekonomiska modeller
Antagande i underkommittén	25.9.2017
Antagande vid plenarsessionen	18.10.2017
Plenarsession nr	529
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	187/3/4

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 De allt fler ekonomiska, sociala och miljömässiga utmaningar som drabbar Europa har lett till att den ekonomiska modell som bygger på konceptet "utvinning, tillverkning, ägande och kassering" ifrågasätts.

1.2 Vi bevitnar framväxten av en hybridekonomi där den konventionella marknadsmodellen utmanas av en mängd nya modeller som snart kommer att förändra relationerna mellan producenter, distributörer och konsumenter.

1.3 Utöver ekonomisk lönsamhet eftersträvar vissa av dessa nya modeller, såsom funktionsekonomin, delnings-ekonomin och ekonomin för ansvarsfull finansiering, att svara mot – eller påstå sig svara mot – andra utmaningar som är av avgörande betydelse för människor och för planeten och som är centrala för en hållbar utveckling, t.ex.

— social rättvisa,

— deltagandedemokrati,

— bevarande av naturresurser och naturkapital.

1.4 För Europeiska unionen (EU) innebär stöd till dessa innovatörer en möjlighet att bli ledande inom modeller för innovativ ekonomi, genom vilka begreppen ekonomiskt välstånd, socialt skydd av god kvalitet och miljömässig hållbarhet blir oskiljaktiga och ett "europeiskt varumärke" kan lanseras. EU bör följaktligen ha höga målsättningar i denna fråga.

1.5 I detta yttrande framläggs i detta avseende följande **tio rekommendationer**:

1.5.1 **Se till att samordningen inom EU av arbetet med en hållbar ekonomi förbättras genom inrättande av en permanent struktur för den nya hållbara ekonomin.** Denna struktur skulle ha tillgång till medel för utvärdering och kommunikation i syfte att följa utvecklingen av nya ekonomiska modeller med potential för hållbar utveckling och genomförandet av de rekommendationer som utfärdas i detta dokument. En sådan struktur skulle främja dialogen mellan olika berörda parter på EU-nivå. EESK skulle kunna bidra till denna insats genom att inom sin organisation inrätta ett observatorium för den nya ekonomin, i enlighet med de rekommendationer som har gjorts i flera yttranden.

1.5.2 EU:s myndigheter bör stödja forskning, i synnerhet ansvarsfull forskning och innovation ⁽¹⁾, i syfte att

- få en bättre insikt i de nya ekonomiska modellernas verkliga konsekvenser i fråga om hållbarhet över hela livscykeln och fortsätta forskningen om hindren för de nya modellernas utveckling,
- utarbeta indikatorer för att övervaka dessa nya ekonomiska modeller och stärka deras synlighet.

1.5.3 **Det är nödvändigt att försäkra sig om att de nya modellerna svarar väl mot hållbarhetskriterier.** I skuggan av den nya hållbara ekonomins koncept utvecklar vissa aktörer modeller som inte nödvändigtvis är hållbara ur alla synvinklar. Kommissionen bör, särskilt när det gäller sociala frågor, beakta inte bara möjligheter utan även potentiella risker och oönskade effekter i vissa nya ekonomiska modeller i förhållande till den arbetsrättsliga lagstiftningen och i fråga om illojal skattekonkurrens.

1.5.4 **EU bör uppmuntra och stödja utbildning, fortbildning och information för att förbättra kunskaperna om nya hållbara ekonomiska modeller och den roll som hållbar finansiering spelar för samtliga aktörer.** Det handlar om att framhålla förenligheten och eventuellt de spänningar och kompromisser som föreligger mellan å ena sidan hållbarhetsutmaningarna och å andra sidan ekonomisk lönsamhet.

1.5.5 **Kommissionen bör undersöka och (utan att träda i deras ställe) komplettera de privata initiativen för utbyte av god praxis och erfarenheter innovatörer emellan** via nätverk, internetplattformar, konferenser osv. EESK stöder redan sådana initiativ genom att tillsammans med kommissionen förvalta en ny plattform för den cirkulära ekonomin.

1.5.6 **EU:s myndigheter bör försäkra sig om att de som står bakom verkligt hållbara nya ekonomiska modeller får tillgång till finansiering under deras tidigaste utvecklingsetapper och därefter.** Det krävs verktyg och definitioner för att ge dem företräde till åtgärder för offentlig finansiering och/eller för att främja att de erhåller finansiering från investerare som tar socialt ansvar.

1.5.7 **Kommissionen kan främja experiment med nya modeller genom en finansieringsfond för innovationer som är öronmärkt för hållbara modeller** och öppen för offentlig-privata partnerskap. Ur denna synvinkel rekommenderar EESK att man genomför pilotprojekt som kan åstadkomma delat värde och införliva den nya ekonomins nätverk.

1.5.8 **EU:s myndigheter bör införliva de aktörer som står bakom dessa nya ekonomiska modeller i EU:s befintliga sektorspolitik för att öka deras synlighet och skapa en "hävstångseffekt" till förmån för deras utveckling.** Det skulle således kunna vara intressant att i det rörlighetspaketet som håller på att utarbetas stödja de nya modellerna för samåkning/bildelning i syfte att komplettera kollektivtrafikens utbud.

1.5.9 **Överlag bör EU upprätta en politisk, skattemässig och rättslig ram för att stödja användning av dessa nya hållbara modeller i stor skala och bör dessutom göra följande:**

- Öppna upp för frågan på politisk nivå och utarbeta en tydlig vision inom vilken hållbarhet betraktas som en hörnsten för moderniseringen av EU:s sociala och ekonomiska modell.
- Uppmuntra till införlivande av externa sociala och miljömässiga effekter i det ekonomiska tänkandet och ställa om beskattningen i medlemsstaterna i riktning mot en miljöbeskattning. Så länge dessa externa faktorer inte införlivas i priset kommer den linjära ekonomins produkter och tjänster att fortsätta att dominera vår ekonomi.
- Utarbeta ett regelverk som främjar hållbar konsumtion och produktion genom att förstärka öppenheten och ansvarstagandet inom befintliga såväl som framväxande sektorer för att de sociala och miljömässiga konsekvenserna ska beaktas under hela värdekedjan.

1.5.10 **Man bör tänka om avseende finanssektorns funktionssätt i syfte att göra den hållbar och omdefiniera riskbegreppet för att i detta införliva de långsiktiga miljö-, samhälls- och samhällsstyrningsutmaningarna på mikro- och makronivå.** Samtliga aktörer inom den finansiella värdekedjan (konsumenter, banker, investerare, lagstiftare, regeringar) bör delta i denna omarbetning. Därigenom skulle det bli möjligt att på ett bättre sätt anpassa investerings- och låneresultaten efter ansvarsfulla konsumenters förväntningar. EESK föreslår att det ska inrättas en plattform ("hubb") med

⁽¹⁾ Till exempel inom ramen för det nionde ramprogrammet (FP9) för perioden 2021–2027.

hjälp av vilken det går att tillhandahålla konsumenterna objektiv information i syfte att ge dem vägledning om dessa ämnen.

2. Allmänna kommentarer: behovet av att främja innovatörer som utvecklar nya hållbara ekonomiska modeller i Europa

2.1 **Hållbarheten i vår ekonomiska modell** – dvs. förmågan att tillgodose den nuvarande generationens behov utan att äventyra framtida generationers förmåga att tillgodose sina behov – debatteras alltmer⁽²⁾.

2.2 **Vad gäller ekonomin** innebär den ihållande massarbetslösheten i vissa länder att grupper i befolkningen har svårt att få tillträde till en arbetsmarknad stadd i snabb förändring. Den sjunkande köpkraften och svaga tillväxten i vissa utvecklade länder väcker frågor kring vilka målen bör vara för vår ekonomiska modell.

2.3 **När det gäller de sociala aspekterna** har de allt större klyftorna i samhället lett till en diskussion kring en rättvis fördelning av resurserna (ekonomiska och naturresurser). Det faktum att en del av samhället utestängs från att ta del av tillväxten ger anledning att se över våra **styrelseformer** i syfte att skapa en **mer inkluderande ekonomisk modell med större deltagande**.

2.4 **När det gäller miljön** har de risker som klimatförändringarna innebär lett till ett ifrågasättande av vårt beroende av energikällor som orsakar stora koldioxidutsläpp. Lineariteten i våra produktions- och konsumtionssystem leder till att våra naturresurser överutnyttjas och att den biologiska mångfalden urholkas. De utsläpp som våra ekonomiska aktiviteter ger upphov till har effekter på miljön och befolkningens välbefinnande.

2.5 **I detta sammanhang utmanas den nuvarande ekonomiska modellen genom att en mängd innovatörer framträder med "nya ekonomiska modeller"**.

2.5.1 Dessa nya modeller, som kan utgå från ny teknik och framför allt digitaliseringen, kommer snart att förändra relationerna mellan producenter, distributörer och konsumenter, som i vissa fall omvandlas till "prosumenter". De vänder upp och ned på vissa traditionella begrepp såsom lönearbete genom att erbjuda flexiblare arbetsformer och arbetsdelning. Även om de betraktas som "nya" kan dessa modeller i praktiken ge nytt liv åt gamla vanor.

2.5.2 Detta yttrande tar upp samtliga de nya ekonomiska modeller som, utöver ekonomisk lönsamhet, eftersträvar att svara mot – **eller påstår sig svara mot** – andra centrala utmaningar för en hållbar utveckling, t.ex.

- **social rättvisa** (respekt för människans värdighet, utökad åtkomst till tillgångar och tjänster, rättvis fördelning av resurser, skäliga priser, solidaritet),
- **en deltagandebaserad styrelseform** (ökat deltagande från löntagare och konsumenter i företags funktionssätt och strategiska inriktning, en produktions- och konsumtionsmodell som i större utsträckning motsvarar befolkningens verkliga behov och de situationer som områden befinner sig i),
- **bevarande av naturresurser och naturkapital** (att bryta sambandet mellan ekonomiskt välstånd och resursanvändning, införlivande av negativa externa miljöeffekter).

2.5.3 Innovativa företagare som föreslår **nya ekonomiska modeller** som bedöms vara mer hållbara står bakom **ett flertal koncept** såsom den cirkulära ekonomin, funktionsekonomin, delningsekonomin, ekonomin för det allmänna bästa, ansvarsfull finansiering. De berikar ett redan strukturerat ekosystem av företagare, den sociala ekonomin, för vilket utmaningarna avseende social och ekologisk styrning och nytta står i centrum för verksamheten. Även om social ekonomi inte kan beskrivas som en "ny hållbar" ekonomisk modell påverkas den ändå av dessa innovatörer. **Även om dessa nya modeller inte alltid eftersträvar samma mål** (vissa är inriktade på miljöaspekter, andra på sociala aspekter) **syftar de till att generera flera värden** (ekonomiska, sociala, miljömässiga) och **bör följaktligen inte behandlas som slutna behållare**.

2.6 För EU utgör **möjligheten att bli ledande inom en hållbar ekonomisk modell ett tillfälle som måste tillvaratas. Den europeiska ekonomiska modellen bör fortsätta att förnya sig** i syfte att införliva de långsiktiga utmaningarna och göra kopplingen mellan begreppen ekonomiskt välstånd och hållbarhet oupplöslig.

⁽²⁾ SC/047 Övergången till en mer hållbar europeisk framtid – en strategi för 2050 (under utarbetande) (se sidan 44 i detta nummer av EUT).

2.6.1 **I Europa håller konsumenterna på att bli alltmer medvetna om de sociala och miljömässiga konsekvenserna av sin konsumtion.** Uppkomsten av rollen som "prosumenter" bidrar till nya relationer inom värdekedjan och mellan producenter, distributörer och konsumenter, i synnerhet på området förnybar energi. **Detta får genomslag även bland de ekonomiska aktörerna. Inom finanssektorn breddas exempelvis riskbegreppet till att rymma "utomfinansiella" kriterier, i synnerhet vid värdering av tillgångar.** En del kapitalförvaltare strävar således efter att starta en dynamik som får företagen att, utöver sina skyldigheter i enlighet med lagstiftningen, även precisera sitt sociala ansvarstagande och miljöansvar. Denna dynamik, som i dag fortfarande befinner sig i sitt fosterstadium, bör fullföljas och stärkas på grundval av ett verkligt ansvarstagande⁽³⁾. Utveckling av hållbar finansiering är det bästa sättet att flytta det europeiska finanssystemets fokus från kortsiktig stabilisering till långsiktiga effekter.

2.6.2 Europa har allt att vinna på att bli världsledande inom denna nya ekonomi.

2.6.3 **EU kan genom de nya modellerna finna lösningar på konkreta problem.** Exempelvis kan bilpoolerna, som har förändrat våra transportformer, främja en mer inkluderande och ekologisk rörlighet. Affärsmodeller som fokuserar på att återintegrera personer med svårigheter i arbete bidrar till att förbättra tillträdet till arbetsmarknaden för en del av befolkningen.

2.6.4 **Hållbarhetsaspekten i denna ekonomiska modell är unik och kan även utgöra ett tillfälle för EU att lyfta fram ett europeiskt "varumärke".**

2.6.5 **EU har de medel som krävs för att utveckla "europeiska mästare" på dessa områden.** För en del företag håller kombinationen av ekonomisk lönsamhet och hållbarhetskriterier i affärsmodellerna på att bli en verklig komparativ fördel när det gäller att ta sig in på nya marknader, om den inte redan är det.

2.6.6 **Genom att införliva hållbarhetsbegreppet i planerna för att modernisera sin ekonomi och sina politiska angelägenheter** kan EU på nytt mobilisera medlemsstaterna kring ett förenande projekt, efter chocken med brexit, och ställa människan i centrum för det europeiska projektet.

3. **Även om framväxten av nya modeller som bär på löften om hållbarhet utgör en verklig möjlighet för EU måste denna "ymnighet" förstås och begripas på rätt sätt för att man ska kunna identifiera och uppmuntra de aktörer som är drivande bakom förändringen.**

3.1 **Funktionsekonomin** går t.ex. ut på att ersätta begreppet försäljning av en vara med försäljning av varans funktion. Den enskilde konsumenten köper inte längre ett fordon utan en rörlighetstjänst via en leverantör. Ur hållbarhetssynpunkt erbjuder övergången från ägande till användning i första hand följande: stimulans till leverantörer att optimera underhållet av produkter, att förlänga deras livslängd, att rentav ekodesigna och återvinna dem; poolning mellan flera konsumenter vad gäller användningen av en och samma vara och därigenom intensivare användning av redan producerade, i vissa fall underanvända, varor; erbjudande av lägre priser för tillgång till dessa varor än för ägande av dem.

3.2 **Delningsekonomin** är ett koncept som ännu inte har definierats slutgiltigt⁽⁴⁾. I allmänhet tillämpas det på entreprenörer som utvecklar digitala plattformar med hjälp av vilka privatpersoner kan utbyta varor eller tjänster såsom samåkning, uthyrning av varor, köp av begagnade varor, lån, bortsänkning osv. Denna definition debatteras dock flitigt då vissa anser att den även bör omfatta system för utbyten mellan privatpersoner som inte bygger på digitala plattformar, andra att man bör lägga till företag som hyr ut varor men som fortfarande äger dem, medan ytterligare andra vill utesluta varje initiativ från företag som drivs i vinstsyfte.

3.3 **Den cirkulära ekonomin** är uppbyggd i motsättning till den linjära modellen⁽⁵⁾. Den utgår från "cykler av positivt värde", genom vilka produkter eller material kan återinföras i produktionscykeln efter att ha nått slutet av sitt "liv". I idealfallet innebär den cirkulära modellen att varorna ekodesignas och produceras med hjälp av förnybara eller återvunna resurser eller avfall från andra sektorer och sedan återanvänds, repareras, "uppgraderas" och slutligen återvinns. Fördelarna med den cirkulära ekonomin är färre risker, lägre kostnader, mervärde, konsumentlojalitet och motivation bland arbetstagare.

3.4 **De påstått hållbara nya ekonomiska modellerna rymmer inte enbart inom de tre koncept som anges ovan.** Men med hjälp av dessa koncept kan man likväl understryka **otydligheten hos vissa begrepp** som används för att beskriva nya ekonomiska modeller, enligt förebild i diskussionerna om gränserna för delningsekonomin eller det närliggande konceptet samarbetsbaserad ekonomi. Vissa koncept kan även överlappa funktionsekonomin och delningsekonomin och kan ses som en länk i den cirkulära ekonomin.

⁽³⁾ Avseende detta ämne, se EUT C 21, 21.1.2011, s. 33, där utvecklingen av "socialt ansvarsfulla finansiella produkter" förklaras i detalj.

⁽⁴⁾ EUT C 303, 19.8.2016, s. 36.

⁽⁵⁾ EUT C 264, 20.7.2016, s. 98.

3.5 Det bör även understrykas att **det finns flera olika typer av entreprenörer som utvecklar dessa nya ekonomiska modeller**: stora företag som förnyar sig uppväxtar nystartade företag i jakten på exponentiell tillväxt, sociala företag som ingår i den sociala ekonomin, frivilligorganisationer och medborgarinitiativ.

3.6 Även om vissa entreprenörer både strävar efter ekonomisk lönsamhet och samtidigt beaktar de miljömässiga och sociala utmaningarna samt de utmaningar som har med styrningen att göra, sätter hållbarheten i centrum för sina projekt och utvärderar deras påverkan i syfte att förbättra dem, finns det andra som inte delar denna "hållbarhetssträvan". De strävar framför allt efter lönsamhet och anser att deras ekonomiska modell har positiva externa effekter på resten av samhället, utan att nödvändigtvis mäta eller försöka förbättra dessa effekter.

3.7 Dessa nya modeller strävar inte nödvändigtvis efter att vara hållbara på alla plan. **Företag som utvecklar ekonomiska modeller som inspireras av den cirkulära ekonomin har en tendens att fokusera mer på miljöfrågor i sin affärsmodell och optimera sina resursbesparingar.** För att systemet även ska vara socialt hållbart krävs det dock att det cirkulära alternativet är överkomligt och tillgängligt för konsumenterna. Även om produktionscyklerna som skapas befinner sig på en lokal nivå som främjar såväl lokala resurser som arbetstillfällen, utesluter inte detta att resurserna som används, t.ex. återvunnet material, transporteras långa avstånd. **Tvärtom kan den cirkulära ekonomins huvudsakliga mål bestå i att utöka antalet användare som har tillgång till en vara utan att för den skull ställa några miljökrav.**

3.8 Det är för övrigt ytterst viktigt att hålla i åtanke att de verkliga effekterna av de nya ekonomiska modeller som påstås vara hållbara bör granskas med ett kritiskt öga. Det råder alltså delade meningar om de miljömässiga fördelarna med delningsekonomin plattformar. Ofta är miljöeffekterna av plattformar som möjliggör för personer att få tillgång till en annan privatpersons vara, i stället för att själva köpa en ny, av betydligt komplexare natur än vad man kan tro⁽⁶⁾. Samåkning vid långa sträckor konkurrerar t.ex. i större utsträckning med tågresa än med bilkörning där endast en person kör. Dessutom är bevekelsegrunden för personer som köper varor av andra privatpersoner inte att minska sina inköp av nya varor utan att öka sin konsumtion. Överlag **räcker det inte med en övergång från ägande till funktionsanvändning för att garantera en minskning av konsumtionens ekologiska fotavtryck och lägre kostnader för konsumenten.** Företag som erbjuder smarta telefoner till uthyrning snarare än försäljning tenderar således att erbjuda sina kunder nya produkter allt snabbare och har inte nödvändigtvis något system för återvinning eller återanvändning.

3.9 Avslutningsvis ger även delningsekonomin upphov till många viktiga frågor om monopolisering, uppgiftsskydd, arbetsrätt, beskattning av utbyten och konkurrensen med traditionella ekonomiska modeller, i likhet med debatterna om plattformar för bostadsuthyrning privatpersoner emellan.

3.10 **Myndigheterna bör inte enbart stödja de entreprenörer som utvecklar dessa koncept utan även behålla ett kritiskt förhållningssätt till deras avsikter och konceptens verkliga effekter,** och samtidigt vara medvetna om mångfalden bland dessa entreprenörer och otydligheterna i de utvecklade koncepten.

4. **I detta sista avsnitt utarbetas i detta yttrande en förteckning över de främsta "hävstänger" som skulle möjliggöra för EU att uppmuntra till användning av dessa nya modeller och deras hållbarhet.**

4.1 För det första bör man betona de initiativ som redan tagits på EU-nivå för att stödja dessa nya ekonomiska modeller. **Denna fråga har i själva verket redan uppmärksamats av offentliga beslutsfattare i medlemsstaterna såväl som på unionsnivå.** På unionsnivå har man börjat följa utvecklingen av dem och diskuterat hur dessa nya modeller faktiskt bidrar till hållbar utveckling samt övervägt vilka stödjande offentliga verktyg som skulle ge mest effekt på dessa modeller.

4.1.1 **Europeiska kommissionen** har flera projekt som pågår inom ramen för sitt meddelande om smart, innovativ och hållbar industri, där kommissionen anger att den avser att anta en övergripande strategi för industriell konkurrenskraft, genom att ge alla berörda parter en aktiv roll, och att ge människor ökad egenmakt:

— åtgärds paketet "den cirkulära ekonomin"⁽⁷⁾, som omfattar förslag om en översyn av avfallsagstiftningen samt en detaljerad åtgärdsplan för den cirkulära ekonomin med åtgärder fram till 2018,

— en plattform för europeiska berörda parter inom den cirkulära ekonomin, i syfte att främja utbyte av och synlighet för god praxis mellan de berörda parterna liksom att dessa bildar ett nätverk,

⁽⁶⁾ Institut du développement durable et des relations internationales (institutet för hållbar utveckling och internationella relationer): "Économie du partage, enjeux et opportunités pour la transition écologique" (delningsekonomin – utmaningar och möjligheter för en ekologisk övergång).

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

- en europeisk agenda om regleringen av delningsekonomin ⁽⁸⁾ och onlineplattformar ⁽⁹⁾,
- studier som genomförs om delningsekonomin hållbarhet och om industriell ekologi,
- utarbetande av frivilliga riktlinjer för anbudsinfordringar inom ramen för offentlig upphandling,
- utarbetande under 2017, av en expertgrupp på hög nivå för hållbara finanser, av rekommendationer för att hållbara finanser ska införlivas på ett läsbart sätt i EU:s strategi liksom i kapitalmarknadsunionen.

4.1.2 EESK har redan antagit olika yttranden om funktionsekonomin ⁽¹⁰⁾, delningsekonomin och det närliggande konceptet den samarbetsbaserade ekonomiska modellen ⁽¹¹⁾, den cirkulära ekonomin ⁽¹²⁾, innovation som drivmotorn i nya ekonomiska modeller ⁽¹³⁾ och ekonomin för det allmänna bästa ⁽¹⁴⁾. I dessa yttranden framhålls

- hållbarhetspotentialen hos de nya modellerna och vikten av en bättre analys av deras verkliga effekter,
- behovet av att gynna företag som verkligen väljer att arbeta utifrån regionala, kooperativa, ekologiska och sociala modeller.

4.2 I yttrandena föreslås åtgärder som myndigheterna kan vidta för att stödja utvecklingen av företag som väljer att arbeta efter nya ekonomiska modeller som samtidigt är hållbara. Nedan upprepar vi dessa åtgärder och kompletterar dem samtidigt med andra idéer som har framkommit under hearingar i samband med detta yttrande.

4.2.1 Till att börja med är det nödvändigt att **inrätta en permanent struktur för nya ekonomiska modeller** med hållbarhetspotential, som har till uppdrag att följa utvecklingen av dessa och genomförandet av de rekommendationer som utfärdas i detta yttrande. Denna struktur bör samla EU:s institutioner, i första hand kommissionen och EESK, samt sammanslutningar för innovativa företag, fackförbund, föreningar och forskare.

4.2.2 Därefter **gäller det för EU:s myndigheter att bidra till en bättre förståelse och uppföljning av dessa utvecklingstendenser.**

4.2.2.1 I detta avseende skulle kommissionen kunna öka sitt bidrag till forskning, i synnerhet ansvarstagande forskning, i syfte att få en **bättre insikt i de verkliga – samhälleliga och miljömässiga – effekterna av de nya ekonomiska modeller** som håller på att växa fram, liksom i vad som hejdar deras utveckling. Därigenom skulle man även kunna bringa reda i den otydlighet som omger många av koncepten. Detta arbete bör byggas upp i samverkan med samtliga aktörer som berörs av forsknings- och innovationsprocessen i syfte att utgå från deras erfarenhet.

4.2.2.2 Det är viktigt att på EU-nivå, tillsammans med Eurostat, och i medlemsstaterna, med deras respektive statistikorgan, **utarbета indikatorer och statistik** för att följa dessa modellens utveckling samt **stärka deras synlighet.**

4.2.2.3 **En central hävstång för att säkerställa utvecklingen av nya ekonomiska modeller består i att uppmuntra till utbildning och fortbildning bland olika berörda parter i syfte att förbättra deras kunskap om dessa modeller och göra dem synligare.** I dag utgör de nya hållbara ekonomiska modellerna endast en bråkdel av den europeiska ekonomin. De stöter ofta på motstånd i form av etablerade tänkesätt och mekanismer samt en bristande kunskap om de utmaningar som de utgör ett svar på. Det skulle därför vara en god idé att utarbета utbildningar

- **för offentliga beslutsfattare och deras myndigheter** så att det utarbetas anbudsinfordringar som kan uppmuntra företag som står bakom nya hållbara ekonomiska modeller,

⁽⁸⁾ COM(2016) 356 final

⁽⁹⁾ COM(2016) 288 final

⁽¹⁰⁾ EUT C 75, 10.3.2017, s. 1.

⁽¹¹⁾ EUT C 75, 10.3.2017, s. 33, EUT C 303, 19.8.2016, s. 36, och EUT C 177, 11.6.2014, s. 1.

⁽¹²⁾ EUT C 264, 20.7.2016, s. 98 och EUT C 230, 14.7.2015, s. 91.

⁽¹³⁾ EUT C 303, 19.8.2016, s. 28.

⁽¹⁴⁾ EUT C 13, 15.1.2016, s. 26.

- **för innovativa företag** genom att stimulera företagskuvöser till att föreslå utbildningar om ämnet hållbarhet, exempelvis om återanvändning av tillgångar,
- **för alla företag och i synnerhet små och medelstora företag**, i syfte att göra dem medvetna om innovativa och hållbara ekonomiska modeller,
- **för löntagare och anställda inom sektorer som genomgår en utveckling/omvandling**, i syfte att hjälpa dem att förvärva de kunskaper som blivit nödvändiga på grund av de nya ekonomiska modellerna och hållbarhetsutmaningarna,
- **för medborgare och konsumenter** via ett program för att öka medvetenheten om de nya ekonomiska modellerna och de produkter de kan erbjuda.

4.2.3 Utöver en uppföljning och en bättre förståelse av dessa modeller är det nödvändigt att aktivera andra hävstänger såsom följande:

4.2.3.1 **Att främja utbyte av god praxis och erfarenheter innovatörer emellan – samt med forskarvärlden** – via nätverk och internetplattformar är en absolut nödvändig åtgärd. Avseende vissa nya ekonomiska modeller har privata initiativ lanserats redan nu. Kommissionen bör undersöka hur dessa ska kunna stödjas och komplettera dem utan att träda i deras ställe samt ansluta sig till dem för att få en bättre förståelse av dessa innovationer och bedriva utbyte med innovatörerna. Vad gäller andra ekonomiska modeller har dessa typer av initiativ svårt att växa fram, särskilt på grund av brist på mänskliga och ekonomiska resurser. Kommissionen bör bevilja dem ett mer konsekvent stöd och ansluta sig även till dessa.

4.2.3.2 En av uppgifterna för dessa nätverk borde vara att **främja innovatörers tillgång till sådana av EU:s stödmekanismer som de har rätt till**. Företag som står bakom nya hållbara ekonomiska modeller utgörs ofta av små och medelstora företag som klagat på hur svårt det är att förstå EU:s komplexa förfaranden.

4.2.3.3 Kommissionen kan **främja tillgången till finansiering för nya hållbara ekonomiska modeller via anbudsinfordringar avsedda åt innovation**. Kommissionen bör även försäkra sig om att reglerna för offentlig upphandling inte utgör ett oproportionerligt hinder för dem som står bakom nya hållbara ekonomiska modeller och planera en undantagsmekanism för att skydda dem mot en konkurrens som de omöjligen kan anta. Dessutom har traditionella innovationsfinansierare dåliga kunskaper om dessa nya modeller. De tvekar därför om att stödja dem och värdesätter inte deras sociala och miljömässiga förtjänster. Kommissionen bör förbättra sin analys av svårigheterna med att få tillgång till finansiering för nya hållbara ekonomiska modeller och utarbeta rekommendationer för att komma tillrätta med dessa. Kommissionen bör även beakta framväxten av alternativa (virtuella, sociala) valutor och den roll som dessa skulle kunna spela för att stödja modellerna i fråga.

4.2.3.4 **För att de nya hållbara ekonomiska modellerna ska kunna utvecklas behöver det göras experiment avseende desamma**. I vissa fall, som inom mobilitetssektorn eller den industriella ekologin, bör dessa experiment ske i samarbete med offentliga myndigheter. Kommissionen kan främja experimenterande av nya modeller genom en finansieringsfond för innovationer som är vikt åt hållbara modeller och öppen för offentlig-privata partnerskap. Kommissionen bör framför allt försäkra sig om att dessa experiment avser landsbygdsområden och stadsnära områden och inte bara storstäder.

4.2.3.5 Med hjälp av erfarenhetsåterföringen bör man kunna identifiera **nya standardiseringsbehov och de regler och bestämmelser som blockerar framväxten av vissa innovativa och hållbara modeller**. Dessa regler och bestämmelser bör göras innovationsvänliga efter förebild i processen för att godkänna nya produkter och tjänster inom byggsektorn. De flesta företag som har utvecklat nya ekonomiska modeller är små och medelstora företag som inte alltid har de medel som krävs för att klara arbetskostnader som uppkommer till följd av regler.

4.2.3.6 **Att införliva de nya modellerna i EU:s sektorspolitik utgör också en viktig hävstång för att främja utvecklingen av dem**. Följaktligen bör nya plattformar för utbyten av varor mellan privatpersoner och företag inom funktionsekonomin betraktas som aktörer inom avfallsförebyggande och få stöd inom ramen för europeiska strategier till förmån för en cirkulär ekonomi. Målet är inte att lansera nya initiativ eller sektorsföreskrifter utan att införliva de nya ekonomiska modellerna i den nya industristrategin⁽¹⁵⁾ och den befintliga sektorspolitiken.

4.2.3.7 **Slutligen bör kommissionen, särskilt när det gäller sociala frågor, beakta möjliga oönskade effekter i vissa nya ekonomiska modeller i förhållande till den arbetsrättsliga lagstiftningen och i fråga om illojal skattekonkurrens**. Vad gäller samarbetsbaserade ekonomiska modeller bör Europeiska unionen fullfölja sina insatser för uppföljning och harmonisering på europeisk nivå.

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 479 final.

4.2.4 Överlag kommer de nya hållbara ekonomiska modellerna bara att kunna utvecklas om företagen och entreprenörerna är övertygade om att det är dessa modeller som kommer att dominera ekonomin i EU 2030 eller 2050. Av denna anledning **bör hållbarhet betraktas som ett genomgripande mål för EU. EU:s politiska, skattemässiga och rättsliga ram bör bidra med synlighet för att vägleda de ekonomiska aktörerna, de offentliga organen och civilsamhället i deras handlande.** Ur denna synvinkel rekommenderas enligt detta yttrande följande:

- **Att man öppnar upp för frågan på politisk nivå genom att betrakta hållbarhet som ett genomgripande kriterium för att möjliggöra en modernisering av EU:s ekonomi.** Det är fråga om att anpassa EU:s politik efter hållbarhetskriterierna och att införliva dessa i lagstiftningen. Varje ny föreskrift skulle på så vis kunna underkastas ett strängare hållbarhetsprov. På politisk nivå bör EU utarbeta ett starkt budskap som visar dess stöd för hållbar utveckling och vittnar om dess ledarskap. Detta bör ske genom att målen för hållbar utveckling överförs till en ny europeisk strategi fram till 2030, genom att en tabell med utvalda resultatindikatorer för EU och indikatorer som sträcker sig längre än till BNP antas och genom att de införs i den europeiska planeringsterminen.
- **Att man införlivar externa sociala och miljömässiga effekter i det ekonomiska tänkandet, genom att uppmuntra medlemsstaterna till att bättre införliva miljöskattelagstiftningen⁽¹⁶⁾ och sätta stopp för ekologiskt skadliga subventioner.** Prissignalen för kol bör stärkas på EU-nivå, i synnerhet genom en reform av utsläppshandelssystemet eller kompletterande nationella åtgärder avseende energisektorn, som står för 60 % av koldioxidutsläppen. Genom detta införlivande skulle man kunna öka konkurrenskraften för hållbara produkter och hållbar teknik som syftar till att begränsa sådana externa effekter och därför ibland är dyrare att producera.
- **Att man utvecklar en rättslig ram som gynnar hållbar konsumtion och produktion** (ekodesignstandarder, förlängning av varors livslängd, energimärkning, mål om avfallsförebyggande, bekämpning av utsläpp, standarder för energieffektivitet i byggnader osv.). Exempelvis är den befintliga ekodesignlagstiftningen inte tillräckligt långtgående⁽¹⁷⁾. Standarderna bör anpassas efter den specifika situationen för små och medelstora företag ("SMF-test").

4.2.4.1 **Slutligen, att man tänker om avseende finanssektorns funktionssätt i syfte att göra den hållbar och tydligt införliva de miljömässiga och sociala utmaningarna i investeringsutbudet och riskbegreppet** inom ramen för standarderna för stabilitetstillsyn och solvens. Dessa processer har redan satts igång bland socialt ansvarstagande investerare och vissa storföretag, genom konceptet "helhetstänkande" vad gäller strategiska och operativa beslut⁽¹⁸⁾. I praktiken skulle denna reflexion även kunna leda till

- en minskning av "kortsiktighetstänkandet", genom att större hänsyn tas till sparare vid förvärv av långsiktiga tillgångar,
- stöd till införandet av lösningar och programvara med öppen källkod inom finanssektorn i syfte att främja sund konkurrens,
- uppmuntran till anpassning av FinTechs kriterier till hållbarhetskriterier,
- en förstärkt rapportering om hållbarhetsutmaningarna (stöd till miljöutvärdering och miljömärkning) för företag och finansinstitut (se rekommendationerna från Task Force on Climate-related Financial Disclosures i detta ämne),
- införlivande av hållbarhetskriterier i förvaltaruppdraget,
- genomförande av hållbarhetstester avseende framtida finansiella regler inom EU.

Bryssel den 18 oktober 2017.

Georges DASSIS
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁶⁾ EUT C 226, 16.7.2014, s. 1.

⁽¹⁷⁾ Arbetsplan för ekodesign 2016–2019.

⁽¹⁸⁾ Grupparbete av experter på hög nivå om hållbara finanser.